

II.2. TRIBUNAL SUPREM

Jaume VERNET I LLOBET

Catedràtic de dret constitucional
Universitat Rovira i Virgili

Agustí POU I PUJOLRÀS

Professor de llenguatge jurídic
Universitat de Barcelona

En el període d'aquest comentari, de gener a juny de 2001, s'han trobat tres sentències del Tribunal Suprem sobre tres temes diversos. La primera, de 24 de gener, fa referència al foment de publicacions en llengua catalana; la segona, de 30 de gener, resol un conflicte relatiu a la meritació de coneixements lingüístics en la carrera judicial; i la tercera, de 22 de febrer, fuig d'estudi, per qüestions formals, d'un problema plantejat a la Comunitat Autònoma Valenciana sobre la no cobertura, per part de la Conselleria, de professorat habilitat suficient per garantir l'ensenyament en línia valenciana en totes les assignatures en els centres públics de la seva dependència. D'aquestes tres resolucions, té un relatiu interès la segona, perquè manté l'acord del Consell General del Poder Judicial que estableix una meritació mínima del coneixement de l'idioma propi (i del dret foral o especial propi), i reconeix, implícitament, la competència autonòmica sobre normalització lingüística i que hi ha d'haver un cert paralelisme entre totes les administracions estatals presents al territori d'una comunitat autònoma amb dues llengües oficials. Tanmateix, la posició del Tribunal no varia respecte de sentències anteriors comentades en aquesta *Crònica*.

Sentència del Tribunal Suprem de 24 de gener de 2001. Sala 3a, Secció 3a. Ponent: Óscar González González. Rep. Ar. 1588 de 2001.

La resposta del Tribunal a aquest recurs de cassació d'una sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya és desestimatòria. D'aquesta manera el Tribunal Suprem confirma la Sentència objecte de recurs i valida la resolució del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, que no va atorgar una subvenció al reclamant.

El reclamant, que publica la revista olotina setmanal *Dijous a la Bústia*, va demanar una subvenció al Departament de Cultura acollint-se a una convocatòria pública en la qual es fomentaven les publicacions periòdiques

en llengua catalana. El conseller no li va atorgar la subvenció perquè es tractava d'una revista que s'autofinançava amb la publicitat.

El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va avalar la decisió del conseller tot i que la convocatòria no esmentava entre els criteris de denegació el fet que les revistes s'autofinancesin. El Tribunal Superior va desestimar el recurs perquè entenia que no es lesionava el principi d'igualtat ni el d'interdicció de l'arbitrarietat.

Aquests dos principis han estat novament reiterats pel reclamant davant del Tribunal Suprem, el qual els ha desestimat una altra vegada per les raons suscitées pel Tribunal Superior. La limitació pressupostària que existeix en tot concurs de subvencions i la impossibilitat d'atendre totes les peticions fa que el criteri emprat per l'Administració sigui correcte. O sigui, és admissible que es doni preferència a les publicacions més necessitades dels ajuts davant de les que reben finançament a través de la publicitat, tot i que aquest criteri no s'assenyali a les bases de la convocatòria, ja que l'afavoriment dels més dèbils és essencial en tota activitat de foment i no es pot acontentar tothom per la pròpia limitació pressupostària abans esmentada.

Sentència del Tribunal Suprem de 30 de gener de 2001. Sala 3a, Secció 7a. Ponent: Nicolás Maurandi Guillén. Rep. Ar. 215 de 2001.

Aquesta Sentència enjudicia un recurs contenciós administratiu de l'Associació Professional de la Magistratura contra l'Acord de 25 de febrer de 1998 del Consell General del Poder Judicial, pel qual s'estableix una nova redacció del títol III («*De la valoración del idioma y del derecho civil especial o foral como mérito preferente en los concursos para los órganos jurisdiccionales en las Comunidades Autónomas*») del Reglament 1/1995, de 7 de juny, de la carrera judicial. Aquest Reglament desplega l'art. 341.2 de la Llei orgànica del poder judicial (LOPJ), que obliga a determinar reglamentàriament els criteris de valoració del coneixement de l'idioma i del dret civil foral o especial de les comunitats autònomes que en tinguin de propi. L'Acord impugnat substitueix la regulació introduïda per l'Acord de 23 d'octubre de 1991, que va ser anul·lat pel Tribunal Suprem per la desproporció que suposava, al seu entendre, el mèrit atribuït pel coneixement de la llengua pròpia de la comunitat autònoma (STS de 29 d'abril de 1995, RLD núm. 25, pàg. 300-311).

Com es recorda en el fonament jurídic sisè de la present Sentència, anteriorment l'Acord de 28 de febrer de 1998 ja havia estat impugnat en dues ocasions per iniciativa d'altres associacions judicials, la qual cosa va per-

metre al Tribunal Suprem pronunciar-se sobre la seva constitucionalitat i legalitat (vegeu el comentari de les STS 15 i 21 d'octubre de 1999 dins RLD núm. 34, pàg. 407-417). La mateixa disposició és analitzada ara des de punts de vista diversos, per bé que el Tribunal torna a desestimar tots els motius jurídics de la impugnació i confirma la plena validesa de la regulació aprovada pel Consell General del Poder Judicial.

La primera al·legació de l'Associació recurrent censura la manca de concreció suficient del nivell de coneixements de l'idioma propi o del dret civil especial propi de la comunitat autònoma que serà exigible per acreditar els mèrits corresponents. El Tribunal Suprem rebutja aquest primer punt a partir d'una sèrie d'arguments aportats, bàsicament, per l'advocat de l'Estat:

«SEGUNDO. — [...] 1. Hay que diferenciar entre, de una parte, la valoración de los conocimientos del idioma y del Derecho civil especial que determinan la acreditación del mérito correspondiente, y, de otra, la virtualidad que ha de darse a dicho mérito en los concursos de provisión de vacantes.

»Son dos tareas distintas, por tener un desigual alcance y estar encomendadas también a órganos diferentes.

»La primera entraña una labor de valoración técnica, académica o científica, que corresponde a las instituciones académicas o culturales que, por poseer los conocimientos especializados que resultan necesarios para ello, tienen legalmente reconocida la competencia para dicha valoración, y por dicha razón es ajena al CGPJ (como ya señaló la Sentencia de esta Sala de 29 de abril de 1995 [R] 1995\3478]).

»La segunda es la que efectivamente se proyecta y tiene incidencia sobre el estatuto del juez o magistrado, y sí corresponde al CGPJ.

»2. Lo anterior impide compartir el reproche que la Asociación demandante hace al Reglamento aquí enjuiciado de que, en la materia que se está analizan-

do, el CGPJ declina su obligación de plasmar la normativa correspondiente, y lo que hace es configurar una norma en blanco que otorga poderes indelegables.

»Lo único que hace el CGPJ es remitir esa valoración técnica, que es ajena a sus competencias, a las instituciones a quienes corresponde.

»3. La ley no exige esa concreción requerida por la Asociación recurrente, por lo que al Reglamento no le puede ser reprochado que incurra en ilegalidad por este motivo.

»4. No es posible establecer un criterio unívoco que sea de aplicación a todas las Comunidades Autónomas.

»Los procesos de normalización lingüística tienen en cada una de ellas su dinámica peculiar, y se aspira también a que tales procesos tengan un ritmo equivalente dentro de los diferentes niveles de Administración que operan en cada territorio autonómico (estatal, autonómica, de justicia, etc.).

Carece de fundamento, pues, esa crítica que se viene a hacer sobre la omisión en el Reglamento de un concreto nivel de conocimientos, y que fuese de común aplicación a todas las Comunidades Autónomas. Lo lógico, por lo que acaba de

expresarse, es que ese nivel lo determine, en cada Comunidad Autónoma, la institución a quien corresponda expedir el título o la certificación oficial que corresponda.

»5. Las vías de acceso a la carrera judicial son maneras distintas de acreditar la capacidad que se necesita para su desempeño, por lo que, una vez superado cada proceso de selección, no cabe establecer graduaciones de conocimientos entre jueces y magistrados en razón a la diferente forma de ingreso.

»El carácter de Cuerpo Único que

para los Jueces y Magistrados de carrera proclama el artículo 122.1 de la Constitución no hace aconsejable establecer esa clase de diferencias en razón sólo a la distinta vía de acceso.

»6. En todo caso, queda descartado el riesgo de una posible discriminación, ya que, cualquiera que sea el nivel determinante del título o la certificación oficial sobre el conocimiento de la lengua y del derecho civil o especial o foral, será exigido por igual a todos los que aspiren a su obtención.»

Malgrat que varien els termes concrets del debat, la resolució d'aquest primer punt segueix la línia marcada per la STS de 15 d'octubre de 1999, que va argumentar-ho sobre la no vulneració del principi de seguretat jurídica. La idea de fons de la Sentència —que considerem plenament encertada— implica reconèixer que la valoració del nivell de coneixements lingüístics i de dret civil propi correspon a les institucions que, dins de cada comunitat autònoma, tinguin atribuïda la competència per certificar aquests coneixements. Per tant, el Reglament aprovat pel Consell no pot fer altra cosa, en aquestes qüestions, que remetre a les decisions d'aquells organismes especialitzats. Aquesta conclusió troba suport en dues altres consideracions importants: la que destaca la possibilitat que els processos de normalització lingüística adoptin un ritme distint dins cada comunitat autònoma i la que legitima l'objectiu d'assolir una capacització lingüística equivalent del personal al servei de les distintes administracions que actuen en el territori autònic.

Així doncs, el Tribunal Suprem reconeix implícitament la competència autònoma sobre normalització lingüística de l'idioma propi, que pot exercir-se d'acord amb orientacions polítiques diverses. Més innovadora dins la jurisprudència resulta l'afirmació d'un paral·lelisme necessari del ritme d'aquests processos normalitzadors en les administracions estatal, autònoma i de justícia. Respecte a això, cal notar que a Catalunya comportaria la valoració dels coneixements de l'idioma català del personal de l'Administració de justícia no solament com a mèrit, sinó com un requisit, d'acord amb el que s'estableix per als funcionaris d'altres administracions (local i autònoma) del territori. Es palesa, per tant, la insuficiència de les previsions de l'Acord de 1998, quan ho considera un simple mèrit no pre-

ferent, en relació amb els objectius de la normalització del català (vegeu també les reflexions crítiques respecte de les sentències anteriors comentades en el núm. 34 de RLD, pàg. 416-417). Finalment, l'últim punt del fonament jurídic segon nega l'existència de discriminació —i pressuposa la legitimitat de la previsió dels mèrits indicats— atès que a tots els aspirants s'aplicarà la mateixa norma.

Com a segon motiu de la impugnació, l'Associació recurrent addueix la vulneració de l'art. 23.2 CE, pel que fa a la igualtat en l'accés a les funcions públiques. Aquest argument es particularitza mitjançant la identificació de tres casos en els quals l'aplicació dels criteris de preferència establerts per l'Acord podria tenir efectes discriminatoris: a) el dels jutges i magistrats que ja porten anys exercint en les comunitats autònomes on ha d'operar el mèrit de coneixement de la llengua o del dret civil especial; b) el dels jutges i magistrats destinats a òrgans jurisdiccionals que, per criteris de repartiment dels assumptes, no resolguin plets de dret civil especial o foral; i, c) el d'aquelles comunitats autònomes on la implantació generalitzada del mèrit es faci sense establir modulacions que tinguin en compte aquelles parts del territori on no regeix el dret foral (se cita l'exemple del País Valencià). Ara bé, segons el Tribunal Suprem:

«CUARTO. — *Tampoco esa segunda impugnación puede alcanzar éxito, pues esos supuestos que se enumeran no resultan convincentes en cuanto a la necesidad que se propugna de establecer modulaciones para ellos.*

«Los preceptos reglamentarios aquí controvertidos tratan de establecer un equilibrio entre la exigencia del proceso de normalización lingüística y los intereses o necesidades individuales de quienes residan en el territorio autonómico. Y no hay base bastante para considerar que ese equilibrio no haya sido plasmado en términos razonables.

«La razón de esto último es que esos intereses individuales no son ignorados: primero, porque todos los Jueces y Magistrados, destinados en las Comunidades Autónomas en que opera el mérito del idioma o del Derecho civil especial, pueden mantener su destino; y, segundo,

porque el mérito tiene un valor relativo y no excluyente en los concursos de traslado.

«Y tampoco se puede considerar carente de justificación que, a quienes tienen el propósito de quedarse de manera indefinida, o durante un largo período, en una determinada Comunidad Autónoma, se les estimule a que aprendan la lengua y el Derecho civil especial propios de dicha Comunidad.

«Por otra parte, el nivel de abstracción que requiere toda regulación normativa hace obligado ajustar su tipología de situaciones a las que sean más frecuentes o probables.

«Desde este presupuesto, hay que comenzar subrayando que en los procesos de Derecho civil es difícil predeterminar los casos en los que se aplicará de manera absoluta el común, y aquellos otros en los que podrá operar el especial o foral.

«A lo anterior ha de añadirse que la

aplicación del Derecho Foral la determina la vecindad civil (artículo 14 del Código Civil), cuya configuración presenta rasgos muy próximos a un estatuto personal, y esto hace que tal aplicación no quede limitada en exclusiva a determinados territorios de la Comunidad Autónoma.

Por tanto, ha de entenderse igualmen-

te razonable que el marco de operatividad del mérito sea el orden jurisdiccional civil.

»Y una última consideración merece hacerse: el reparto de asuntos entre juzgados del mismo orden jurisdiccional lo decide la Sala de Gobierno (artículo 152.2 de la LOPJ), y tiene un alcance temporal al ser susceptible de revisión.»

La Sentència conclou, doncs, que els supòsits específics apuntats pels recurrents no tenen entitat suficient per imputar a la normativa examinada la vulneració del dret fonamental de l'art. 23.2 de la Constitució. El mateix resultat va obtenir-se del contrast de l'Acord amb l'esmentat precepte constitucional a la Sentència de 21 d'octubre de 1999 (vegeu RLD núm. 34, pàg. 412 i seg.). Tanmateix, considerem que el raonament del Tribunal Suprem en aquest fonament jurídic no és prou clar, potser excessivament influït per les posicions de tipus corporativista que inspiren el recurs. En efecte, la contraposició entre els objectius dels processos de normalització de les llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes i els interessos o necessitats individuals —propis dels jutges i magistrats— no constitueix un paràmetre adequat per resoldre la qüestió plantejada. El Tribunal tendeix a fer prevaler la protecció d'interessos privatis dels membres de la carrera judicial (d'estabilitat en el lloc, de no alteració excessiva de les expectatives en els concursos de trasllat,...) i oblida que, atès el seu caràcter de servidors públics, els interessos i les necessitats principals a tenir en compte són els dels ciutadans dels territoris on hi ha establerta la doble oficialitat lingüística i que es relacionen amb l'Administració de justícia. Com a mostra d'això, considera raonable «estimular» l'aprenentatge de la llengua i el dret civil especial propis de la comunitat autònoma en la qual els jutges pretenen exercir indefinidament o per períodes llargs de temps, la qual cosa lliga amb el caràcter relatiu —o no determinant en l'atribució de places— del mèrit corresponent. Sens perjudici de les distintes realitats lingüístiques del funcionament de la justícia en les comunitats autònomes amb dues llengües oficials, ens sentim obligats a precisar que l'oficialitat de la llengua pròpia, d'acord amb els corresponents estatuts d'autonomia, no és merament voluntària o «relativa», com pot desprendre's del raonament del Tribunal Suprem.

En tercer lloc, l'Associació Professional de la Magistratura va argumentar que mitjançant la regulació continguda en l'Acord de 1998 es configurava una nova modalitat de magistrat especialista i s'alterava el sistema de proves previstes en la LOPJ per adquirir-la. La Sentència dictamina també la manca de fonament d'aquest darrer motiu d'impugnació:

«QUINTO. — El tercer motivo de impugnación también tiene que fracasar, ya que la valoración como mérito de esos conocimientos del idioma o del Derecho civil especial de las Comunidades Autónomas es un mandato de la propia Ley Orgánica del Poder Judicial —LOPJ— (art. 341), que, por otra parte, es acorde con lo establecido en la Constitución (arts. 3 y 149.1.8º) y en los Estatutos de Autonomía.

»Consiguientemente, no puede compartirse lo que se intenta denunciar de que la regulación reglamentaria contro-

vertida viene a significar una innovación “de facto” de lo dispuesto en dicha LOPJ, pues lo que viene a hacer es realizar el desarrollo necesario para que tenga lugar lo dispuesto en dicha ley.

»Tampoco altera el modelo de pruebas previsto en la LOPJ para adquirir la condición de magistrado especialista, en cuanto que son diferentes el marco y las materias donde tienen operatividad los méritos que en este proceso son objeto de controversia.»

Per tant, el Tribunal ratifica en aquest fonament jurídic la base legal de l'Acord constituïda per l'art. 341 de la LOPJ i rebutja la confusió introduïda pel recurrent amb els criteris d'atribució de la condició de magistrat especialista.

La valoració general d'aquesta Sentència ha de ser molt similar a la que vàrem fer de les dues resolucions de 1999, ja que els aspectes positius que conté apareixen molt matisats per la timidesa de l'avenç que suposa en un àmbit on les llengües oficials distintes del castellà troben encara dificultats importants. En síntesi, enfront d'una concepció de la funció jurisdiccional pròpia d'un Estat unitari defensada per l'Associació recurrent, el Tribunal Suprem salva uns mínims de reconeixement de la pluralitat lingüística i ius-civilista establerts per l'Acord de 1998. Uns mínims, amb tot, clarament insuficients que —cal no oblidar-ho— va contribuir decisivament a fixar el mateix Tribunal en anul·lar el precedent Acord de l'any 1991.

Sentència del Tribunal Suprem de 22 de febrer de 2001. Sala 3a, Secció 3a. Ponent: Manuel Campos Sánchez-Bordona. Ref. El Derecho 2001/26547.

El Tribunal Suprem dilucida un nou conflicte originat per l'aplicació del model lingüístic escolar de doble línia valenciana i castellana vigent al País Valencià. En aquest cas és el pare de dos estudiants d'ensenyament bàsic qui impugna l'Ordre de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana de 26 de maig de 1990, per la qual s'estableix el catàleg de llocs de treball en centres públics d'ensenyament general bàsic, preescolar i ensenyament especial. El recurrent sol·licitava que s'anul·lés

l'Ordre citada en allò referent al «Collegi Públic L.» de València-El Saler i es declarés l'obligació de la Generalitat de dotar el centre esmentat de suficient professorat habilitat per impartir en valencià totes les assignatures corresponents als cursos d'educació preescolar, ensenyament general bàsic i ensenyament secundari obligatori, inclosa també l'educació especial. Amb tot, de manera més concreta, s'entén que la impugnació es referia a les assignatures de francès, educació física i educació especial, que no comptaven amb cap professor capacitat per impartir-les en valencià.

La Sentència comentada no entra a analitzar el fons de l'assumpte, atès que acull l'argumentació de la Sentència d'instància —dictada pel Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana— en la qual s'inadmetia el recurs per la manca de legitimació del recurrent. Aquesta conclusió es fonamenta en el fet que els seus fills no estaven cursant, en el moment de la impugnació, cap de les assignatures respecte de les quals s'allegava l'incompliment de l'obligació d'oferir-les en valencià. Ambdós tribunals entenen que no hi ha una afectació directa dels interessos del recurrent o dels seus fills, per la qual cosa rebutgen la procedència de l'acció jurisdiccional. El recurrent va fonamentar la seva legitimació, en el recurs de cassació, aduint que «*en un centro de enseñanza una línea especial dentro de él es un todo*» i que la no estimació del recurs podria comportar-li un perjudici irreparable, atès que els seus fills ja haurien acabat l'EGB en el moment de dictar-se la Sentència. A més, aportava la jurisprudència del Tribunal Constitucional (no reproduïda per la Sentència ressenyada) que obliga a una interpretació flexible dels pressupòsits processals. Tanmateix, com ja hem dit, el Tribunal Suprem ratifica el criteri més restrictiu d'exigir la presència d'un interès propi i actual del pare dels escolars o d'aquests, en afirmar:

«En efecto, dada la edad de los menores y el nivel de educación básica en que se encontraban, las vicisitudes relativas a determinados profesores o a determinadas materias ajenas a aquéllos y correspondientes a ciclos o niveles superiores son irrelevantes respecto de su situación jurídica, en la que ninguna incidencia tienen. No siendo posible basar la legitimación procesal en hipotéticas lesiones

futuras e inciertas (pues la propia Administración le hizo saber que “la actual catalogación puede experimentar variaciones en función de los cambios y de las necesidades organizativas que vayan surgiendo”) ni en agravios potenciales o eventuales, la declaración de inadmisibilidad que contiene la sentencia de instancia es conforme a derecho.» (FJ 3)

L'acció individual, que sovint ha servit perquè es respectessin més àmpliament els drets lingüístics dels ciutadans, es veu obstaculitzada en aquest cas per arguments de tipus processal i, endemés, s'imposen al recur-

rent les costes del procés. Des d'una perspectiva material, entenem que podria admetre's una interpretació més àmplia de la legitimació, atès que certament l'orientació lingüística del centre pot afectar tots els alumnes que hi estan matriculats. Nogensmenys, la resolució del cas és condicionada per la interpretació del model lingüístic escolar del País Valencià basada en el reconeixement d'un dret individual a escollir la llengua vehicular, vinculat a les disponibilitats organitzatives i de personal dels centres educatius públics. Sense que pugui qüestionar-se la constitucionalitat d'aquest model —confirmada per la STC 195/1989— la jurisprudència palesa la conflictivitat generada per la seva aplicació no sempre coherent per part de l'Administració educativa (vegeu també, recentment, la RLD núm. 35, on es fa ressenya de la STS de 27 de març de 2000, Rep. Ar. 3979, en la qual uns pares reclamaven la inclusió dels seus fills en la línia en castellà).